

ΟΜΙΧΛΗ ΚΑΙ ΝΥΧΤΑ

ΑΧΜΕΤ ΟΥΜΙΤ

ομίχλη
και νύχτα

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΤΟΥΡΚΙΚΑ
ΣΤΕΛΛΑ ΒΡΕΤΟΥ

Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως άνευ γραπτής αδείας του εκδότη η κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου.

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 459

Αχμέτ Ουμίτ, *Ομίχλη και νύχτα*

Ahmet Ümit, *Sis ve Gece*

Μετάφραση: Στέλλα Βρετού

Υπεύθυνος έκδοσης: Κώστας Γιαννόπουλος

Επιμέλεια-Διόρθωση: Αρετή Μπουκάλα

Σελιδοποίηση: Σπυριδούλα Βονίτση

Εκτύπωση: Ηλίτυπο

Copyright© Ahmet Ümit, 1996

Copyright© Kalem Agency

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης Α.Ε.Ε.Δ.Ε.

(Εκδόσεις Πατάκη), 2015

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις εκδόσεις Ωκεανίδα, 1999

Νέα έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Ιούνιος 2019

ΚΕΤ Α053 ΚΕΠ 456/19

ISBN 978-960-16-8289-1

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600, ΦΑΞ: 210.36.50.069

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ – ΠΕΡΙΟΧΗ Β΄ ΚΤΕΟ), 57009 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, 2310.75.51.75, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

Στη μνήμη του Ενβέρ Κουρτ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΔΕΝ ΞΕΡΩ ΟΥΤΕ ΠΩΣ ΗΡΘΑ, ούτε από πού ήρθα εδώ που βρίσκομαι. Ξαφνικά, βρέθηκα να τριγυρνάω άσκοπα έξω από αυτό το αρχοντικό με τα σκονισμένα τζάμια, τα μαυρισμένα, σάπια πέρα ως πέρα περβάζια και παράθυρα, τους σκεπασμένους με σκουροπράσινα μούσγλια γερασμένους τοίχους, τη δίφυλλη καγκελόπορτα που σου δίνει την εντύπωση ότι θα μείνει κλειστή ως την αιωνιότητα. Αναρωτιέμαι γιατί να βρίσκομαι σ' αυτόν τον μεγάλο κήπο που θυμίζει εγκαταλειμμένο νεκροταφείο, μπροστά σε τούτο το θλιβερό κτίριο, που εξωτερικά τουλάχιστον έχει μετατραπεί σε εφιαλτικό ερείπιο. Όσο κι αν προσπαθώ, ο νους μου δεν ανοίγει καμιά πόρτα στο παρελθόν. Υπάρχουν κάποιες συγκεχυμένες φιγούρες που σαλεύουν, οι εικόνες όμως δεν ξεκαθαρίζουν. Έχω την εντύπωση ότι ο χρόνος έλιωσε κι ανακάτωσε όλα όσα έζησα· κι ότι εγώ βυθίζομαι πολύ αργά στο παράξενο, πυκνό αυτό κράμα που δεν μπορώ να βρω τι είναι. Δεν ξέρω με τι τρόπο να βρω τι είναι. Όπως δεν ξέρω και την ιστορία αυτού του μελαγχολικού αρχοντικού, του ξεχασμένου μες στην καρδιά της στέπας, στο έλεος του ήλιου και της βροχής.

Δεν καταλαβαίνω πολλά από αρχιτεκτονική, αλλά μπορώ εύκολα να πω ότι με τους ψηλούς πυργίσκους, τους ψυ-

χρούς τοίχους και τα μικροσκοπικά παράθυρά του, το κτίριο αυτό δεν μοιάζει καθόλου με τα δικά μας αρχοντικά. Μου θυμίζει τους πύργους που είδα στη Γερμανία. Θα έλεγε τώρα η Μινέ, αν ήταν εδώ, «Οι πυργίσκοι έχουν ρυθμό καθαρά μεσαιωνικό, τα παράθυρα θυμίζουν γερμανική αναγέννηση...»

Η Μινέ!... Ναι, έψαχνα τη Μινέ. Είχε εξαφανιστεί εδώ και πέντε μέρες. Πήγα στο σπίτι της. Είχαν πέντε μέρες να μάθουν νέα της. Μα δεν υπάρχει κάποιο λάθος σ' αυτή την υπόθεση; Αν πρόκειται για τη Μινέ, τι δουλειά έχω εγώ καταμεσής σ' έναν έρημο κάμπο, μπροστά σ' έναν πύργο-φάντασμα;

Κοιτάζω πάλι το αρχοντικό. Σε κάποιον άλλο θα προκαλούσε φόβο κι ανατριχίλα, εμένα με κάνει να λυπάμαι. Αν και δεν το έχω ξαναδεί, νιώθω ότι μεταξύ μας υπάρχει κάτι, ένας δεσμός που δεν μπορώ να προσδιορίσω. Πατάω τα σάπια φύλλα στον κήπο και πηγαίνω προς την πόρτα. Παρατηρώ το ανάγλυφο στη μαρμάρινη μαρκίζα, πάνω από τη σιδερένια δίφυλλη καγκελόπορτα. Το μάρμαρο σε μερικά σημεία έχει ραγίσει. Το πρώτο πράγμα που ξεχωρίζω είναι ένα αστέρι. Το σχέδιο ακριβώς κάτω από το αστέρι μου θυμίζει κάρνη, δεν αργώ να καταλάβω ότι πρόκειται για πιστόλι. Κάτω από τη λαβή του πιστολιού, λαξεμένο ένα μισοφέγγαρο. Πάνω πάνω ένα αστέρι, από κάτω ένα πιστόλι και στην άκρη ακριβώς της λαβής του πιστολιού, ένα μισοφέγγαρο. Κάτι μου θυμίζει αυτό το έμβλημα, αλλά δεν μπορώ να θυμηθώ τι.

Πλησιάζω στην πόρτα. Είναι κλειδωμένη μ' ένα σκουριασμένο λουκέτο. Δοκιμάζω να τραβήξω το λουκέτο – τίποτα. Παλιό και σκουριασμένο αλλά γερό. Παρατάω το λουκέτο και σπρώχνω την πόρτα. Τα σιδερένια φύλλα της είναι γεμάτα σκόνη, θα μπορούσες να πεις ότι χρόνια έχει

να τ' αγγίξει χέρι. Ούτε που κουνιούνται από τη θέση τους όταν τα σπρώχνω. Τα χέρια μου γεμίζουν κίτρινα ρινίσματα σκουριάς. Δεν τα παρατάω. Χτυπάω την πόρτα και με τα δυο μου χέρια. Από μέσα δεν ακούγεται τίποτα. Χτυπάω ακόμα πιο δυνατά, μέχρι να πονέσουν τα χέρια μου, παράξενο όμως, δεν πονάω, ιδρώνω μόνο. Και ιδρώνω μόνο από τη δεξιά πλευρά. Εξακολουθώ να χτυπάω την πόρτα, δεν παίρνω καμιά απάντηση, αλλά ο ιδρώτας μου συνεχίζει να τρέχει, νιώθω τη ζεστασιά του στο δέρμα μου. Μα γιατί έχουν ιδρώσει μόνο ο δεξής μου ώμος και η κοιλιά; Δεν μπορώ να καταλάβω, κι επειδή δεν καταλαβαίνω, αρχίζω να φοβάμαι. Μου προκαλούν φόβο το παρελθόν μου, ο νους μου, το σώμα μου, το παλιό αρχοντικό.

Λέω ότι δεν πρέπει να φοβάμαι. Ότι και να γίνει, κάποιιοι θα έρθουν να με βρουν, η Υπηρεσία δεν θα με αφήσει εδώ. Κι αν ακόμη με ξεχάσουν όλοι, δεν θα με ξεχάσει ο Γιλντιρίμ. Ο Γιλντιρίμ!... Καλά, δεν είναι νεκρός ο Γιλντιρίμ;

Ιδρώνω. Από τον ώμο μου, την κοιλιά μου πέφτουν χλιαρές σταγόνες. Νιώθω το πουκάμισό μου βαρύ, το παντελόني μου υγρό. Όσο περνάει η ώρα, ο ιδρώτας μου σκουραίνει.

Ένα κουδούνι χτυπάει μέσα στ' αυτί μου. Στην αρχή νομίζω πως είναι το σφύριγμα του αέρα μέσα από τα ξερά κλαδιά των δέντρων, όταν χτυπάει για δεύτερη φορά καταλαβαίνω ότι είναι ένα τηλέφωνο. Γυρνάω και κοιτάζω το παλιό αρχοντικό. Μοιάζει με κλειστό κουτί που δεν μου αποκαλύπτει τα μυστικά του. Το κουδούνι ξαναχτυπάει· αυτή τη φορά επιμένει. Πρέπει να βρω το τηλέφωνο. Τρέχω πάλι αναστατωμένος προς την πόρτα. Σίγουρα θα με ψάχνει ο Γιλντιρίμ. Τελικά βρήκε τα ίχνη μου. Θα την ανοίξω την πόρτα· τη σπρώχνω με τα χέρια, με τον ώμο, αλλά είναι τόσο γερή, που ούτε που κουνιέται απ' τη θέση της. Το κουδούνι ξαναχτυπάει. Αφουγκράζομαι πιο προσεκτικά, ο

ήχος νομίζω ότι έρχεται από το πίσω μέρος του αρχοντικού. Τρέχω προς τα εκεί. Μόλις στρίβω στη γωνία, ξαφνικά βλέπω να ορθώνεται μπροστά μου ένας τηλεφωνικός θάλαμος, σαν αυτούς που βλέπουμε στους δρόμους. Πρέπει να σηκώσω το ακουστικό πριν σωπάσει το τηλέφωνο. Μπαίνω τρέχοντας στον θάλαμο. Σηκώνω το ακουστικό, κόβοντας στη μέση το κουδούνισμα.

«Εμπρός;»

Καμιά απάντηση.

«Εμπρός;» Ζεσταίνομαι. Ιδρώνω. «Εμπρός, λέγετε!»

Μια ψυχρή φωνή:

«Χτυπήσανε τον Γιλντιρίμ Μπίνμπασι. Κοντά στο σπίτι του...»

Θέλω να ρωτήσω ορισμένα πράγματα. Το στόμα μου στεγνώνει, νιώθω το λεπτό δέρμα στα χείλη μου να τσιτώνει, να σκάει εδώ κι εκεί. Προσπαθώ να γλείψω με τη γλώσσα τα χείλη μου. Η γλώσσα μου στριφογυρίζει μέσα στο στόμα μου, σαν σαύρα που κοντεύει να φοφήσει. Η φωνή στην άλλη άκρη κλείνει, χωρίς να περιμένει την ερώτησή μου. Μένω με το ακουστικό στο χέρι. Από το ακουστικό τρέχει ένα κόκκινο υγρό σαν λάσπη, κυλάει στο καλώδιο και φτάνει μέχρι τη συσκευή. Κοιτάζω, ο ιδρώτας μου είναι. Λίγο ακόμη να μείνω μέσα στον θάλαμο, ο ιδρώτας θα με πνίξει.

Βγαίνω από τον θάλαμο, τριγύρω έχει μαζευτεί κόσμος. Γίνεται κηδεία. Όλοι φοράνε μαύρα. Μου φαίνεται πως η τελετή είναι επίσημη. Πλησιάζουν με ύφος σοβαρό και βήμα αργό. Οι περισσότεροι είναι άντρες: μπροστά στο φέρετρο, μία μόνο γυναίκα. Στην αγκαλιά της κρατάει έναν μεγάλο πίνακα: πρέπει να είναι το πορτρέτο του νεκρού. Η γυναίκα έχει τα μαλλιά της κρυμμένα κάτω από μια μαύρη μαντίλα. Μόλις πλησιάζει λίγο ακόμη, την αναγνωρίζω. Είναι η Γκιουλσερέν, η γυναίκα του Γιλντιρίμ. Ντρέπομαι. Χωρίς

να ξέρω γιατί, αισθάνομαι να μικραίνω. Η Γκιουλσερέν έρχεται και στέκεται μπροστά μου. Σκύβω το κεφάλι.

«Μου είχατε υποσχεθεί πως δεν θα τον αφήνατε μόνο» μου λέει. «Σας είχε εμπιστοσύνη». Στη φωνή της δεν διακρίνω ούτε θυμό ούτε θλίψη, μιλάει τελείως μηχανικά.

Δεν ξέρω τι να της πω και κάνω ένα-δυο βήματα πίσω. Εκείνη με πλησιάζει δυο βήματα. Μόλις με πλησιάζει, πισωπατάω μερικά βήματα ακόμη. Μόλις κάνω ένα βήμα, κάνει κι εκείνη. Εκνευρίζομαι. Μα τι θέλει τέλος πάντων; Σηκώνω το κεφάλι. Περιμένω δυο μάτια που να λένε είσαι δειλός, να με καταδικάζουν, να με θεωρούν ένοχο. Όμως η Γκιουλσερέν στέκεται μπροστά μου με πρόσωπο ανέκφραστο. Ούτε που με βλέπει, το βλέμμα της διαπερνάει το σώμα μου και καρφώνεται σ' ένα σημείο κάπου μακριά. Δεν είναι μάτια φυσιολογικού ανθρώπου αυτά. Κοιτάζω το πλήθος με την ελπίδα πως ίσως κάποιοι με βοηθήσουν. Μα και τα βλέμματα των άλλων είναι ίδια με της Γκιουλσερέν... Φοβάμαι. Θέλω να φύγω όσο το δυνατόν πιο γρήγορα από δω, να απομακρυνθώ από τους παράξενους αυτούς ανθρώπους. Μα καθώς γυρνάω κι ετοιμάζομαι να τρέξω, τα πόδια μου μπλέκονται και πέφτω καταγής, με το πρόσωπο στο χώμα. Γυρίζω αμέσως ανάσκελα και κοιτάζω τον κόσμο. Η Γκιουλσερέν κι οι άλλοι έρχονται καταπάνω μου. Δεν προφταίνω να σηκωθώ. Κάτι πρέπει να κάνω, διαφορετικά θα με λιώσουν. Απλώνω το χέρι μου στο πιστόλι. Με το που κινούμαι, το πλήθος αρχίζει να περπατάει πιο γρήγορα. Το χέρι μου αγγίζει τη θήκη, αλλά το πιστόλι δεν είναι στη θέση του. Πλησιάζουν, η απόσταση ανάμεσα σ' εμένα και το πορτρέτο που κρατάει η Γκιουλσερέν στην αγκαλιά της είναι δεν είναι ένα μέτρο... Προσπαθώ ν' αναγνωρίσω τον άντρα που είναι στον πίνακα, αλλά όσο πλησιάζει, τα χρώματα αρχίζουν να σβήνουν, οι πινελιές να ξεθωριάζουν. Νο-

μίζω πως τρελαίνομαι. Σηκώνω το κεφάλι μου και κοιτάζω με μια τελευταία ελπίδα την Γκιουλσερέν. Τα μάτια της είναι καρφωμένα εκεί, στο ίδιο πάντα σημείο, το πρόσωπό της τελείως ακίνητο. Πλησιάζει αργά αργά κι ο κόσμος την ακολουθεί καταπόδι. «Σταθείτε» θέλω να φωνάξω, θέλω να τους πω ότι είναι λάθος αυτό που κάνουν, αλλά δεν μπορώ ν' ανοίξω το στόμα μου. Θαρρείς και τα σαγόνια μου, τα χείλη μου, η γλώσσα μου δεν υπακούνε πια. Όσο κι αν προσπαθώ, δεν καταφέρνω ούτε ένα «αχ» να αρθρώσω. Φοβάμαι, κι όσο φοβάμαι τόσο πιο πολύ ιδρώνω. Ο ιδρώτας τρέχει ασταμάτητα από τον ώμο μου, την κοιλιά μου. Ο πίνακας πλησιάζει γρήγορα, σε λίγο θα πέσει στο πρόσωπό μου, γυρνάω το κεφάλι μου στο πλάι και το κολλάω στη γη. Με το πρόσωπο βυθισμένο στο χώμα περιμένω έντρομος να με πατήσουν, ακόμη και να με λιώσουν. Η καρδιά μου χτυπάει άρρυθμα, σαν χαλασμένο ρολόι. Στάλα στάλα ο ιδρώτας μου πέφτει στο χώμα, το νιώθω. Κι ο ήχος που κάνουν οι στάλες καθώς πέφτουν στο χώμα, είναι πιο δυνατός από τους χτύπους της καρδιάς μου. Σκέφτομαι πως άμα σηκωθώ, στο χώμα θα έχει μείνει ένα λασπωμένο σημάδι. Αλλά τα δευτερόλεπτα περνάνε και δεν με ποδοπατάει κανείς, ούτε μια κλοτσιά δεν μου ρίχνουν. Περιμένω λίγο ακόμη, με νεύρα τεντωμένα. Δεν αλλάζει τίποτα. Σκέφτομαι πως θα στέκονται τριγύρω μου, με βλέμματα αγριεμένα, βυθισμένοι στη σιωπή του θανάτου. Δεν αντέχω άλλο να περιμένω και σηκώνω το κεφάλι φοβισμένος. Παράξενο, δεν υπάρχει κανείς. Κοιτάζω ολόγυρα σαστισμένος. Όχι, δεν υπάρχει, δεν υπάρχει κανείς. Έχουν φύγει. «Έχουν φύγει πραγματικά» μουρμουρίζω με ανακούφιση. Μα πού μπορεί να χάθηκαν, μέσα σε μια στιγμή, τόσο άνθρωποι; Σηκώνομαι, πρώτα καθιστός, ύστερα όρθιος, και βλέπω τον πίνακα που κρατούσε στα χέρια της η Γκιουλσερέν. Είναι ακριβώς απέναντί

μου, κάτω από ένα γέριχο πλατάνι που είναι έτοιμο να σωριαστεί, βαλμένος σ' ένα ολοκαίνουριο καβαλέτο. Τον άφησαν εδώ λοιπόν. Ίσως είναι κάποιος σημάδι αυτό, ίσως κάτι θέλουν να μου πουν. Κοιτάζω με προσοχή τον πίνακα. Νομίζω πως βλέπω κάποιον ξαπλωμένο στο χώμα. Από μακριά, δεν ξεχωρίζω καλά. Πλησιάζω στον πίνακα. Αυτή τη φορά τα χρώματα δεν σβήνουν. Τώρα βλέπω καθαρά τον άνθρωπο. Είναι κουλουριασμένος στο χώμα και κρατάει την κοιλιά του και με τα δυο του χέρια. Ανάμεσα στα δάχτυλά του ρέει μια κόκκινη πηγή, ένας μουντός λεκές απλώνεται από τον ώμο του μέχρι κάτω στο δεξί του χέρι. Πρέπει να είναι πληγωμένος. Τα χαρακτηριστικά στο πρόσωπό του είναι τεντωμένα, το μέτωπό του ιδρωμένο· είναι τόσο καθαρές οι σταγόνες του ιδρώτα, που μοιάζουν αληθινές. Το κόκκινο που τρέχει ανάμεσα από τα δάχτυλά του χωρίζει, σαν λεπτή κορδέλα, τον πίνακα από πάνω μέχρι κάτω. Κάπου τον ξέρω αυτόν τον άνθρωπο. Κοντεύω να τον αναγνωρίσω...

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΜΟΣΧΟΒΟΛΟΥΝ ΜΑΝΟΛΙΕΣ. Το χλιαρό αεράκι φτάνει ως το ηλιόλουστο μπαλκόνι μας και κάνει τις λεπτές κουρτίνες ν' ανεμίζουν νωχελικά. Νομίζω πως βλέπω τη σκούρα πράσινη φυλλωσιά της καστανιάς στον κήπο. Είμαι στο αρχοντικό του παππού μου; Παράξενο, μα δεν το πουλήσαμε πριν από πολλά χρόνια; Κοντά μου κάποιιο κουβεντιάζουν, οι φωνές τους πνιχτές, προσπαθώ να καταλάβω· η μυρωδιά της μανόλιας χάνεται, η καστανιά εξαφανίζεται, το αεράκι σταματάει απότομα.

«Κοίτα, κουνήθηκε, συνέρχεται».

Η φωνή έρχεται από τόσο μεγάλο βάθος, που μόλις ακούγεται. Το βάρος στα ματοτσίνορά μου λες και ζυγίζει τόνους, δύσκολα τ' ανοίγω. Το φως μου θαμπώνει τα μάτια, στην άκρη του κρεβατιού μου δυο σκοτεινές σκιές. Για μια στιγμή δεν μπορώ να καταλάβω πού βρίσκομαι. Το φως μου καίει τα μάτια. Δεν θέλω φως, δεν θέλω φωνές, δεν θέλω να σκέφτομαι πού βρίσκομαι. Ο σκιερός κήπος του αρχοντικού με καλεί κοντά του.

Η μητέρα μου και η θεία Νεριμάν κάθονται κάτω από την κληματαριά μ' ένα γυναικείο περιοδικό στα χέρια και μιλάνε για μόδα. Ο πατέρας μου και ο θείος Ισιμέτ, εκεί στη μόνιμη θέση, στο τραπέζι, κάτω από την καστανιά, πίνουν ούζο. Εγώ

πλησιάζω στο τραπέζι που κάθονται οι άντρες και τρώω από το πιάτο του πατέρα μου λίγο παστουρμά. Η γεύση του είναι πολύ νόστιμη. Ο θεός μου ρίχνει μια ματιά εκεί που κάθονται οι γυναίκες και σηκώνει το ποτήρι του. «Για δοκίμασε κι αυτό». Δεν έχω ξαναδοκιμάσει ούζο, αλλά δεν γίνεται να μην κάνω το παλικάρι. Πίνω μια γουλιά από το ποτήρι που μου δίνει. Κατεβαίνοντας από τον λαιμό προς το στομάχι μου, μια φωτιά αρχίζει να με καίει. Δεν βλέπω την έκφραση του προσώπου μου, αλλά πρέπει να είναι πολύ αστεία! Ο θεός μου ξεσπάει σε τρανταχτά γέλια. Ο πατέρας μου έχει σμίξει τα φρύδια και μας παρακολουθεί κουνώντας το κεφάλι.

«Συνέρχεται! Φωνάξτε τον γιατρό, γιατρέ...»

Η καυτή γεύση του ούζου φεύγει από το στόμα μου. Το στομάχι μου όμως ανακατώνεται.

«Ξυπνάει! Αδελφή, φωνάξτε τον γιατρό... γιατρέ... πού είν' ο γιατρός;»

Τώρα πια η φωνή ακούγεται καθαρά. Χαρούμενη αν και αναστατωμένη, κουνουνίζει στ' αυτιά μου.

Ανοίγω τα μάτια μου. Οι σκοτεινές σκιές στο προσκεφάλι μου παίρνουν γρήγορα συγκεκριμένες μορφές. Ξεχωρίζω τα πρόσωπα, πρώτα της γυναίκας μου της Μελικέ και μετά του θείου Ισμέτ. Η Μελικέ έχει σκύψει από πάνω μου, τα μάτια της μισόκλειστα με κοιτάζουν στοργικά, είναι γεμάτα δάκρυα.

«Πώς είσαι, καρδιά μου; Θα γίνεις καλά... θα γίνεις καλά, μην ανησυχείς».

Προσπαθεί να μου δώσει κουράγιο, αν και είναι εκείνη που το χρειάζεται περισσότερο.

Ο θεός Ισμέτ φαίνεται πιο ψύχραιμος. Μόλις βλέπει ότι τον κοιτάζω, χαμογελάει. Στα μάτια του όμως υπάρχουν τα σημάδια μιας ανησυχίας που δεν έχει φύγει ολότελα. Έρχεται κι αυτός κοντά στο κρεβάτι.

«Καλά μου φαίνεσαι» λέει. Υπάρχει συγκίνηση στη φωνή του; Μου είναι αδιάφορο. Θέλω να ρωτήσω για τη Μινέ.

«Τη βρήκατε;» Είναι τόσο αδύναμη η φωνή μου, που φοβάμαι. Ο θείος μου, σαν να θέλει να μετρήσει τις αντιδράσεις μου, με κοιτάζει κατάματα κι απαντάει:

«Προτίμησε ν' αντισταθεί, έπεσε νεκρός στα χέρια μας» λέει. «Τον άλλον τον κανόνισες εσύ».

Ποιον «κανόνισα»; Τον Φαχρί... Για τον Φαχρί θα λέει. Ναι, τον χτύπησα. Τον είδα να πέφτει. Και πριν πέσει, φαίνεται πως με τραυμάτισε. Αλλά όχι, ούτε να πυροβολήσει δεν πρόφτασε ο Φαχρί. Ο άλλος μου έριξε. Εκείνος που ήταν ντυμένος κουλουρτζής. Κι εκείνον τον χτύπησαν; Να πέθανε άραγε;

Ο θείος μου ή διαβάζει τις σκέψεις μου ή θέλει να καταλάβει ποια θα είναι η αντίδρασή μου σε αυτά που μου λέει:

«Ετοιμαζόταν να το σκάσει, τον στριμώξαμε στη γιάφκα. Πυροβόλησε, μακάρι να τον είχαμε πιάσει ζωντανό».

Η Μελικέ παρακολουθεί με ενδιαφέρον.

«Βρήκαμε πάνω του ένα πιστόλι πολωνικής κατασκευής, αυτόματο. Δεν σε πυροβόλησαν μ' αυτό».

Άρα το πιστόλι δεν βρέθηκε, όχι ότι μ' ενδιαφέρει βέβαια. Το μόνο που μ' ενδιαφέρει είναι η Μινέ, τι απέγινε η Μινέ; Ο Φαχρί είναι νεκρός, αν έριξαν και στον φίλο του, πώς θα βρω τη Μινέ; Να ρωτήσω ευθέως τον θείο μου; Ξέρω ότι δεν θα του αρέσει. Είναι και η Μελικέ, δεν απομακρύνεται ούτε στιγμή απ' το προσκέφαλό μου, πρέπει να πω στον θείο μου να έρθει πιο κοντά. Θέλω ν' ανασηκωθώ. Δεν τα καταφέρνω. Ο δεξής ώμος μου είναι τυλιγμένος σε επιδέσμους, ένας σωλήνας στο αριστερό μου χέρι είναι συνδεμένος με τη φλέβα μου. Γυρίζω το κεφάλι και στην άλλη άκρη του σωλήνα βλέπω τη φιάλη με το αίμα. Το κόκκινο υγρό της φιάλης σταλάζει πολύ αργά στις φλέβες μου.

Όμως η ποσότητα του αίματος μένει σταθερή, σαν να μη λιγοστεύει καθόλου, μου φαίνεται μάλιστα πως όσο περνάει η ώρα, τόσο πιο σκούρο γίνεται μέσα στη φιάλη. Ξαφνικά, αρχίζουν να σφυρίζουν τ' αυτιά μου. Η θέα του αίματος; Όχι βέβαια! Είμαι συνηθισμένος να βλέπω αίμα. Τότε, γιατί ζαλίζομαι; Το πρόσωπο του θείου μου σκοτεινιάζει. «Έναν γιατρό, ας φωνάξει κάποιος έναν γιατρό!» Η παρακλητική φωνή της γυναίκας μου απομακρύνεται ολοένα. Κλείνω τα μάτια. Ο Γιλντιρίμ στέκεται εκεί δα μπροστά μου, χαμογελάει κάτω από τα μουστάκια του και μου δίνει τσιγάρο.

«Ποιον περιμένεις;» ρωτάω και παίρνω το τσιγάρο.

«Εδώ που βρίσκομαι, ποιον λες να περιμένω;» απαντάει και κοιτάζει τριγύρω με ύφος κοροϊδευτικό.

Κοιτάζω κι εγώ, καταλαβαίνω ότι βρισκόμαστε έξω από την πολυκατοικία που μένω.

«Μα εδώ είναι το σπίτι μου» μονολογώ απορημένος.

«Κι εγώ εσένα περιμένω».

«Καλά, δεν είσαι πεθαμένος;» ρωτάω.

Με πλησιάζει, μου ψιθυρίζει σαν να μου λέει κάποιο μυστικό.

«Ήρθα για δουλειά».

«Δουλειά;» Χαίρομαι με τη σκέψη που μου περνάει απ' το μυαλό. «Θέλεις να πεις ότι βρήκες τους δολοφόνους σου;»

«Αυτή είναι δική σας δουλειά» με διακόπτει. «Ήρθα για σένα».

«Για μένα;»

«Ναι, θα περάσεις εξετάσεις. Και όρισαν εμένα υπεύθυνο για την αξιολόγησή σου».

Δεν καταλαβαίνω τίποτα, ξαναρωτάω σαστισμένος ολό-τελα.

«Γιλντιρίμ, δεν είσαι πεθαμένος;»

«Σωστά, είμαι πεθαμένος» μου λέει και προσθέτει μ'

ένα πικρό χαμόγελο: «Αλλά κάνεις λάθος αν νομίζεις ότι ο θάνατος θα με εμποδίσει να κάνω τη δουλειά που μου ανέθεσαν».

Τον κοιτάζω προσπαθώντας να καταλάβω.

«Και τι εξετάσεις είναι αυτές;»

«Δεν μπορώ να σου πω. Αν χρησιμοποιήσεις όμως όλα όσα σου έχουν μάθει, δεν υπάρχει λόγος να μην πετύχεις. Πριν από πολλά χρόνια, στον Παναμά, είχα περάσει κι εγώ από κάτι παρόμοιες εξετάσεις. Είμαι σίγουρος ότι θα πας κι εσύ καλά».

Χαμογελάει. Του χαμογελάω κι εγώ. Δεν μοιάζει καθόλου για πεθαμένος.

«Θα πάμε ένα ταξίδι παρέα. Στη διάρκεια του ταξιδιού, δεν πρέπει να κάνεις κανένα λάθος».

Όπως γινόταν παλιά, αφήνομαι για λίγο να με παρασύρει το γεγονός. Σαν να μην έχει πεθάνει ο Γιλντιρίμ, σαν να ετοιμάζουμε οι δυο μαζί μια μεγάλη επιχείρηση. Και με την άνεση της συνήθειας που μου δίνει η πολύχρονη πείρα, μιλάω, σίγουρος για τον εαυτό μου.

«Εντάξει, είμαι έτοιμος».

«Ας ξεκινήσουμε τότε» και μου δείχνει με το κεφάλι του το αυτοκίνητό μου, μερικά μέτρα παρακάτω.

«Πάμε να πάρουμε το αυτοκίνητο».

Πλησιάζουμε στο αυτοκίνητό μου. Βγάζω το κλειδί κι ανοίγω την πόρτα. Μόλις μπαίνω μέσα, βλέπω τον Γιλντιρίμ να κάθεται κιόλας στη θέση δίπλα μου. Με βλέπει που τα χάνω, και,

«Τι κοιτάς σαν χαζός;» μου λέει χαμογελώντας. «Έλα, βάλε μπρος».

Γυρνάω τη μίζα, η μηχανή παίρνει μπρος αμέσως.

Τον κοιτάζω, αλλά δεν ρωτάω τίποτα. Πρέπει να προσαρμοστώ στην καινούρια κατάσταση. Παίρνω το πόδι μου

από το ντεμπραγιάζ, πατάω το γκάζι, το αυτοκίνητο κινείται. Βγαίνουμε από τον κήπο της πολυκατοικίας. Ψάχνω με τον νου μου να βρω μια εξήγηση για τις παράξενες αυτές εξετάσεις που βρέθηκα μπλεγμένος, χωρίς καλά καλά να το καταλάβω,

«Το κορίτσι το βρήκες;» ρωτάει ο Γιλντιρίμ.

Γυρίζω, κοιταζόμαστε. Δύσκολο να καταλάβω αν με κατηγορεί ή αν μου δίνει δίκιο. Ξαναγυρίζω και κοιτάζω τον δρόμο.

«Δεν μου λες, πότε άρχισε αυτή η σχέση, μετά τον θάνατό μου;» επιμένει. Δεν υπάρχει μομφή στον τόνο της φωνής του, ούτε προσπαθεί να με μειώσει. Αισθάνομαι την ειλικρινή διάθεση του φίλου που θέλει να κουβεντιάσουμε τα προβλήματά μας. Παρ' όλα αυτά, είμαι επιφυλακτικός. Ξέρω πως ο Γιλντιρίμ δεν έδινε μεγάλη σημασία στα θέματα γάμος, παιδιά, έρωτας. Αντίθετα, φοβόταν μήπως οι σοβαροί δεσμοί δεν μας άφηναν να κάνουμε τη δουλειά μας όπως έπρεπε. Γι' αυτό ήταν της γνώμης, με την προϋπόθεση βέβαια να μη διακινδυνεύουμε τίποτα, να έχουμε εφήμερες σχέσεις κι όχι μόνιμο δεσμό.

«Εσύ από πού το 'μαθες;»

«Ξεχνάς ότι εμείς τα μαθαίνουμε όλα, πρέπει να τα μαθαίνουμε. Όταν ξέρεις, τότε η λύση βρίσκεται εύκολα». Η φωνή του είναι κοροϊδευτική, παριστάνει τον δάσκαλο που παραδίνει μάθημα.

Εκνευρίζομαι. Πρέπει όμως να συγκρατηθώ. Θέλω να βοηθήσω την κατάσταση. Μιλώ στο ίδιο κοροϊδευτικό ύφος.

«Το σημερινό θέμα μας είναι η κατασκοπεία και η αντι-κατασκοπεία» λέω, μετά γίνομαι λίγο πιο σοβαρός και ρωτάω:

«Για τ' όνομα του Θεού, από ποιον έμαθες για τη Μινέ;»

«Από κανέναν, έφαξα μόνος μου κι έμαθα».

«Καλά λοιπόν, δεν θα σε ξαναρωτήσω αν είσαι πεθαμένος, αλλά τουλάχιστον πες μου γιατί έψαξες!»

«Όταν σταμάτησες να ψάχνεις να βρεις τους δολοφόνους μου, σκέφτηκα πως πρέπει να είχες σοβαρό λόγο».

Έπρεπε να το είχα καταλάβει ότι θα έφτανε εδώ η κουβέντα μας. Μένω για λίγο σιωπηλός. Εκείνος συνεχίζει:

«Μη νομίζεις ότι σε κατηγορώ, δεν ήσουν υποχρεωμένος να βρεις τους δολοφόνους μου. Από απλή περιέργεια το ψάχνω».

Ξαναβρίσκω την ψυχραιμία μου και,

«Δεν ξέρεις ότι έχουν βρεθεί οι δολοφόνοι; Εκείνος ο τρομοκράτης...»

«Σταμάτα, Σεντάτ! Μην το κάνεις αυτό τουλάχιστον. Εσύ ο ίδιος δεν με ρώτησες πριν από λίγο αν ήρθα να βρω τους δολοφόνους μου;»

«Τα είχα χαμένα...»

«Ντροπή, Σεντάτ. Υποτιμάς και τη δική μου νοημοσύνη και τη δική σου».

Συνειδητοποιώ ότι όσο μιλάμε τόσο πιο πολύ τα μπερδεύω, αλλάζω ταχύτητα, το αυτοκίνητο πάει πιο γρήγορα. Σωπαίνει και ο Γιλντιρίμ. Στη μια πλευρά του δρόμου, σ' ένα γιγάντιο πανό, βλέπω τη διαφήμιση μιας μάρκας μπλουτζίν. Ένα όμορφο καστανό κορίτσι, γυμνό από τη μέση και πάνω, μ' ένα μπλουτζίν παντελόνι που αφήνει να διαγραφονται όλες οι καμπύλες του κορμιού της από τη μέση και κάτω, μας χαμογελάει πονηρά. Τη στιγμή που περνάμε δίπλα από το πανό, ο Γιλντιρίμ ρωτάει:

«Σε ξεκούραζε το κορίτσι, έτσι;»

Αντιδρώ αμέσως.

«Δεν είναι έτσι όπως νομίζεις. Την αγαπούσα».

«Κι εγώ αυτό λέω. Αυτή η κοπέλα σε συνεπήρε, σε μέτεφερε σ' έναν κόσμο που είχες ξεχάσει από καιρό...»

«Ενώ εγώ πέθανα» περιμένω να μου πει, δεν το λέει. Κι επειδή θέλω να ξεφύγω από το βάρος των λέξεων,

«Μήπως γι' αυτό γίνονται οι εξετάσεις;» ρωτάω.

«Ίσως. Δεν μπορώ να σου πω».

«Είχα σκοπό να τα πω όλα στον θείο μου» λέω, σαν να παραδέχομαι το λάθος μου.

«Δεν θα σ' το συμβούλευα» μου λέει. «Δεν θα σε καταλάβουν. Ύστερα από την ιστορία με την αίτηση, έπαφες να είσαι άνθρωπος της εμπιστοσύνης τους».

Δεν το περίμενα αυτό. Μα τι θέλει επιτέλους;

«Ποια είναι η γνώμη σου; Ήταν λάθος αυτή η σχέση;»

«Άμα ήξερες ότι ήταν λάθος δεν θα την έκανες;»

«Ίσως...»

«Εγώ νομίζω θα την έκανες. Ερωτεύτηκες. Στην ηλικία σου, ο έρωτας είναι πολύ επικίνδυνος».

«Τι σχέση έχει αυτό με την ηλικία;»

«Μεγάλη. Αλλά δεν είναι η ώρα για να συζητήσουμε αυτό».

«Όλο μισόλογα είσαι. Μίλα καθαρά, βοήθησέ με».

«Μη βασιζεσαι σ' εμένα. Είσαι ολομόναχος, ό,τι κάνεις θα το κάνεις μοναχός σου».

Και για να μου δώσει να καταλάβω ότι δεν θέλει να μιλήσει άλλο, γυρίζει το κεφάλι και κοιτάζει έξω απ' το παράθυρο. Σε λίγο, ξαναγυρίζει προς εμένα:

«Η μόνη βοήθεια που μπορώ να σου προσφέρω είναι να σου πω να προσέχεις. Πρόσεχε».

Πρόσεχε! Η λέξη κουδουνίζει στ' αυτιά μου. Ο Γιλντιρίμ σπάνια έλεγε πρόσεχε – και μόνο στη διάρκεια καμιάς επιχείρησης, όταν ετοιμαζόμασταν να πάρουμε μέρος σε κάποια συμπλοκή. Θέλει να μου πει κάτι; Μπορεί και όχι, μπορεί να το είπε έτσι, για να πει κάτι. Καλύτερα όμως να 'χω τον νου μου παρά ν' αποτύχω στις εξετάσεις.

Πρόσεχε! Κάθε φορά που άκουγα αυτή τη λέξη, το χέρι μου πήγαινε στο όπλο μου. Αυτή τη φορά δεν μπορώ να κάνω το ίδιο κι έτσι περιορίζομαι στο να ελέγξω προσεχτικά το περιβάλλον μου. Δεν υπάρχει τίποτα το ανησυχητικό. Από την πάροδο όπου είμαστε τώρα, σε λίγο, μετά από μια μεγάλη στροφή, θα βγούμε στην κεντρική λεωφόρο. Ο δρόμος είναι ήσυχος, λίγο πιο κάτω, στο σημείο που στρίβει, πάνω στο πεζοδρόμιο στέκεται ένας άνθρωπος. Δεν διακρίνω καλά, αλλά μου φαίνεται πως έχει μπροστά του έναν πάγκο. Πλησιάζοντας, βλέπω ότι ο άνθρωπος πουλάει κουλούρια. Κουλουρτζής; Μα απ' αυτόν τον δρόμο δεν περνάνε πολλοί πεζοί. Τα πουλάει στους οδηγούς; Τον παρατηρώ με προσοχή. Δεν τον έχω ξαναδεί εδώ. Μοιάζει με πλανόδιο γυρολόγο που μόλις έχει έρθει από το χωριό. Πρέπει να σιγουρευτώ. Γυρίζω προς τον Γιλντιρίμ. Βλέπω ότι με παρακολουθεί. Φυσικά: δεν είναι υπεύθυνος για την αξιολόγησή μου; Δεν θέλει να χάσει καμία μου αντίδραση, από το κλείσιμο των ματιών μου μέχρι τον τρόπο που αναπνέω. Απαντάει στο ερωτηματικό μου βλέμμα μ' ένα κούνημα του κεφαλιού, σαν να θέλει να μου πει, μην κάνεις ερωτήσεις. Η κίνησή του όμως ήταν πολύ γρήγορη, μήπως ήθελε να μου πει, «Μη χασομεράς με τις ερωτήσεις». Κόβω ταχύτητα. Βγάζω εύκολα το πιστόλι μου από τη θήκη του. Το οπλίζω και κατεβάζω το δεξί μου χέρι στα γόνατά μου. Η απόσταση ανάμεσα στο αυτοκίνητο και τον κουλουρτζή μικραίνει. Βλέπω ότι ο άνθρωπος μας κοιτάζει. Είναι κάπως αναστατωμένος; Ξαφνικά κοιτάζει στην απέναντι πλευρά του δρόμου. Σαν να περιμένει κι εκείνος κάποιο σημάδι. Στρέφω κι εγώ το βλέμμα μου προς τα χει· βλέπω τον Φαχρί, κοιταζόμαστε. Τα χαρακτηριστικά του προσώπου του είναι τεντωμένα, βγάζει το δεξί του χέρι από την τσέπη, βλέπω το πιστόλι. Είναι πολύ αργά για να πατήσω το γκάζι και

να προσπαθήσω να ξεφύγω, κι από το πλάι κι από πίσω είμαι πολύ καλός στόχος. Πατάω σιγά σιγά το φρένο. Ο Φαχρί προσπαθεί να με σημαδέψει, πιο γρήγορος εγώ, σηκώνω το πιστόλι, αλλά προτού πατήσω τη σκανδάλη ακούγεται ένας εκκωφαντικός θόρυβος. Το πιστόλι μου εκपुरσοκροτεί, βλέπω τον Φαχρί να πέφτει πριν προλάβει να πυροβολήσει. Την ίδια στιγμή νιώθω μια ζεστασιά στην κοιλιά μου. Καθώς πατάω γκάζι, τραβώντας ίσια προς τον κουλουρτζή, ακούω τις σφαίρες να τρυπάνε το τζάμι από τα δεξιά του αυτοκινήτου. Μερικά μέτρα πιο κάτω από μένα, ο ανθρωπάκος με πυροβολεί κρατώντας το πιστόλι και με τα δυο του χέρια. Βλέπω ότι τα χέρια του τρέμουν. Ευτυχώς δεν ξέρει καλό σημάδι, διαφορετικά θα με είχε στείλει στον αγύριστο. Στριμώχνομαι στη γωνιά του αυτοκινήτου, κρύβομαι κάτω από το τιμόνι και προσπαθώ να προφυλαχτώ. Αρχίζω να τρέμω γιατί καταλαβαίνω ότι δεν ελέγγω το χέρι μου. Νιώθω ένα κάψιμο στον δεξή ώμο, μου φαίνεται πως βιάστηκα να βγάλω συμπέρασμα για το σημάδι του τύπου. Αν δεν ανταποδώσω τους πυροβολισμούς, είμαι χαμένος. Πιάνω το πιστόλι μου με το αριστερό. Αρχίζω να πυροβολώ στην τύχη. Τώρα είμαι το ίδιο αδέξιος μ' εκείνον. Ωστόσο κάτι γίνεται. Ο εχθρός δεν αντέχει την ένταση της συμπλοκής και το βάζει στα πόδια. Καθώς κάνει να τρέξει, δίνει μια στον πάγκο. Τα κουλούρια εκσφενδονίζονται δεξιά κι αριστερά. Ο άνθρωπος παραπατάει, κάνει να πέσει, ξανασηκώνεται. Σηκώνω κι εγώ το πιστόλι, σημάδεύω, αλλά ξαφνικά ο άνθρωπος αρχίζει να ψηλώνει. Μέσα σε δευτερόλεπτα, βλέπω τα πόδια του να μακραίνουν τόσο, ώστε το κάθε του βήμα να καλύπτει κάμποσα μέτρα. Από πίσω του τρέχει κι ένα από τα κουλούρια που πέσανε λίγο πριν από τον πάγκο. Όσο πλησιάζει τον άνθρωπο, τόσο το κουλούρι μεγαλώνει. Μόλις φτάνει δίπλα του, ο άνθρωπος

πηδάει πάνω του, το κάνει μονότροχο ποδήλατο κι απομακρύνεται γρήγορα.

«Σου φάνηκε παράξενο;» ρωτάει ο Γιλντιρίμ. Τον είχα ξεχάσει ολότελα.

«Το είδες κι εσύ;» ρωτάω.

«Δεν πρέπει να λιποθυμήσεις» λέει.

«Πού ήσουν;»

«Εδώ, δίπλα σου».

«Τραυματίστηκες;»

«Μη λες κουταμάρες, τα φαντάσματα δεν τραυματίζονται».

«Σωστά» του λέω και χαμογελάω. Πονάω ακόμη κι όταν χαμογελάω. Πρέπει να 'χω τα χάλια μου.

«Πρέπει να βρεις κάποιον να σε πάει στο νοσοκομείο».

«Εσύ δεν μπορείς να με βοηθήσεις, έτσι δεν είναι;»

«Σου είπα, εγώ είμαι εδώ για τις εξετάσεις σου».

«Πέρασα;» ρωτάω.

«Δεν τελείωσες ακόμα».

«Δεν τελείωσα;»

«Τώρα μόλις αρχίζεις» λέει και κουνάει το κεφάλι.

Το μυστηριώδες ύφος του με μπερδεύει ακόμη περισσότερο. Οι σκέψεις μου είναι κομμάτια, που το καθένα απ' αυτά έχω την εντύπωση ότι βρίσκεται σε διαφορετική διάσταση. Ο νους μου δεν έχει τη δύναμη να ενώσει τα κομμάτια. Δεν καταλαβαίνω τίποτα, δεν είμαι σε θέση να καταλάβω. Θέλω να βγω απ' αυτό το αυτοκίνητο, να πάω στο νοσοκομείο. Μα δεν μπορώ να κουνηθώ. Θέλω να βλαστημήσω τους πάντες και τα πάντα. Το τιμόνι πλησιάζει στην κοιλιά μου, κάνω πίσω να το αποφύγω. Η πλάτη μου ακουμπάει στο κάθισμα. Είναι σκληρό. Το τιμόνι εξακολουθεί να έρχεται καταπάνω μου. Προσπαθώ να γείρω στο πλάι, δεν μπορώ. Πιέζομαι ανάμεσα στο κάθισμα και το τιμόνι·

έχουν, θαρρείς, συμφωνήσει μεταξύ τους να μου σφίξουν το σώμα σαν να μ' έχουν βάλει στη μέγγενη για να μου αδειάσουν το αίμα που τρέχει στις φλέβες μου. Δυσκολεύομαι ν' αναπνεύσω. Ανοίγω το στόμα μου, σαν ψάρι στη στεριά, όσο πιο πολύ μπορώ, αλλά πάλι δεν μπορώ ν' αναπνεύσω. Ζαλίζομαι, τ' αυτιά μου βουίζουν, κρυνώνω. Κρυνώνω τόσο, που χτυπάνε τα δόντια μου. Θέλω να μικρύνω. Όταν κουνιέμαι, πονάω στον ώμο και την κοιλιά. Ο τόνος της φωνής του Γιλντιρίμ είναι επιτακτικός.

«Ηρέμησε, ηρέμησε, πέρασε».

Ανοίγω τα μάτια μου... Αυτός δεν είναι ο Γιλντιρίμ. Ένας σκυθρωπός άντρας με άσπρη μπλούζα μου έχει πιάσει τον σφυγμό, κοιτάζει το ρολόι του και μετράει, μετά βάζει το χέρι του στο μέτωπό μου και με ρωτάει ψυχρά:

«Πονάς;»

«Κρυνώνω».

«Φυσιολογικό» μου λέει. «Έχασες πολύ αίμα».

Ο θεός μου και η Μελικέ μας παρακολουθούν ανήσυχοι. Ο γιατρός σηκώνεται.

«Δεν υπάρχει λόγος ανησυχίας. Η κατάσταση του βελτιώνεται».

«Τρέμει» λέει η Μελικέ, σαν να κρυνώνει εκείνη.

Ο γιατρός λέει στη μικρόσωμη νοσοκόμα δίπλα του:

«Ρίξτε μια κουβέρτα πάνω του».

Η νοσοκόμα βγάζει μια κουβέρτα από το ντουλάπι στον τοίχο. Η Μελικέ παίρνει την κουβέρτα και τη ρίχνει πάνω μου, με προσοχή, λες και φοβάται μήπως με πονέσει. Αλλά εξασκολουθώ να κρυνώνω, δεν μπορώ να ζεσταθώ με τίποτα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΚΡΥΩΝΩ. Η σκιά μου απλώνεται στους γυαλιστερούς μαρμάρινους τοίχους του νεκροτομείου κι έχει μια παράξενα θλιβερή εμφάνιση. Παρομοιάζω τον εαυτό μου με ζητιάνο, καμπούρη, με πεσμένους ώμους.

«Είστε καλά, κύριε διοικητά;» ρωτάει ο Μουσταφά με ύφος όλο σεβασμό.

«Είμαι λίγο αδύναμος, αλλά θα τα καταφέρω».

Πάνε δυο μέρες που βγήκα από το νοσοκομείο. Αν το καλοσκεφτείς, δεν είμαι και τόσο καλά για να παίρνω τους δρόμους. Μα ο χρόνος έχει μεγάλη σημασία, πρέπει να αναγνωρίσω αυτόν που με πυροβόλησε.

Πάμε στον θάλαμο που φυλάνε τα πτώματα· τρέμω. Ο υπάλληλος του νεκροτομείου με κοιτάζει με ύφος κοροϊδευτικό, θα σκέφτεται ότι φοβάμαι τους πεθαμένους. Μιας και φοράω πολιτικά, νομίζει πως είμαι κάποιος αυτόπτης μάρτυρας. Δεν του δίνω σημασία, άλλωστε δεν έχει και πολύ άδικο. Ο Μουσταφά όμως θυμώνει.

«Γιατί γελάς;» του λέει έτοιμος ν' αρπαχτεί.

«Μπα, τίποτα» του λέει ο άντρας και σοβαρεύεται. Πάει προς τον δεύτερο θάλαμο από αριστερά. Οι θήκες είναι ανά δέκα στη σειρά, πλησιάζει στη δεύτερη από αριστερά, την ανοίγει. Ο δροσερός αέρας που βγαίνει από μέσα απλώνε-

ται στον χώρο. Κρουώνω. Ο υπάλληλος τραβάει έξω το σκεπασμένο μ' ένα άσπρο σεντόνι φορείο. Το φορείο γλιστράει πάνω στις ράγες και μπαίνει ανάμεσα σ' εμένα και τον Μουσταφά. Ο υπάλληλος του νεκροτομείου κοιτάζει το ταμπελάκι που είναι δεμένο στο πόδι του πτώματος.

«Οζέρ Γιλκί, αυτό δεν είναι το πτώμα που ψάχνετε;»

«Αυτός είναι» λέει ο Μουσταφά και με κοιτάζει. Μετά σηκώνει σιγά σιγά το σεντόνι. Στην αρχή βλέπω τα κατάμαυρα μαλλιά του νεκρού. Απίστευτο, θαρρείς πως είναι ζωντανός, τόσο λαμπερά είναι τα μαλλιά του. Είναι γύρω στα τριάντα, με στενό μέτωπο και λεπτά φρύδια: του έχουν κλείσει τα μάτια. Βλέπω τη μαύρη τρυπούλα στο μέλο του: το κατόρθωμα μιας σφαίρας εννέα χιλιοστών. Δεν τον γνωρίζω όμως αυτόν τον άνθρωπο, αυτός δεν είναι ο κουλουρτζής που με πυροβόλησε! Κοιτάζω πιο προσεκτικά, όχι, σίγουρα δεν είναι. Ο κουλουρτζής ήταν καστανός, τα μαλλιά του είχαν πέσει, ναι, ο τύπος ήταν φαλακρός. Σκέφτομαι για μια στιγμή μήπως φοράει περούκα.

«Μπορείς να ελέγξεις τα μαλλιά;» λέω στον Μουσταφά. Με κοιτάζει χωρίς να καταλαβαίνει.

«Τα μαλλιά του» λέω, «για κοίταξε μπας κι είναι περούκα».

Πάλι δεν καταλαβαίνει ο Μουσταφά. Ο υπάλληλος του νεκροτομείου κινείται πιο γρήγορα από κείνον, από τον τόνο της φωνής μου καταλαβαίνει ότι είμαι ο προϊστάμενος, για να διορθώσει την γκάφα που έκανε λίγο πριν, ίσως και για να δώσει ένα μάθημα στον Μουσταφά, προχωράει και τραβάει με δύναμη τα μαλλιά του νεκρού.

«Όχι» λέει. «Δικά του είναι».

Περιεργάζομαι το άσπρο πρόσωπο του νεκρού. Όχι, δεν είναι αυτός που με πυροβόλησε. Σίγουρα δεν είναι. Άρα εκείνος δεν είναι νεκρός, σκέφτομαι ικανοποιημένος.

«Δεν είναι αυτός;»

Σηκώνοντας το κεφάλι μου, συναντώ το όλο περιέργεια βλέμμα του Μουσταφά. Δεν καταλαβαίνω γιατί είναι τόσο σημαντική γι' αυτόν η αναγνώριση του πτώματος.

«Ήσουν κι εσύ στην επιχείρηση;»

«Μάλιστα, κύριε διοικητά», τα μάτια του λάμπουν.

Δεν τον ρωτάω αν τον πυροβόλησε εκείνος, είναι ολοφάνερο. Λέγοντας, «Δεν είναι αυτός που με πυροβόλησε», του στερώ την περηφάνια που θα ένιωθε όχι μόνο επειδή πυροβόλησε έναν τρομοκράτη, αλλά κι επειδή καθάρισε αυτόν που χτύπησε τον διοικητή του. Πάνε δυο χρόνια που συνεργάζομαι με τον Μουσταφά. Προσπάθησα να δημιουργήσω μαζί του μια σχέση ίδια μ' αυτήν που είχα με τον Γιλντιρίμ, δεν τα κατάφερα. Στην αρχή, θεώρησα υπεύθυνο τον Μουσταφά γι' αυτό, κι είπα φταίει επειδή έχει περιορισμένες δυνατότητες, μετά κατάλαβα ότι ούτε εγώ είμαι ο Γιλντιρίμ. Αυτό που υπάρχει τώρα ανάμεσά μας είναι η σχέση προϊσταμένου και υπαλλήλου, γεμάτη σεβασμό αλλά ψυχρή. Δεν νομίζω ότι κάνει αρνητικές σκέψεις για μένα, αλλά δεν θα νιώσει ποτέ τον θαυμασμό που ένιωθα εγώ για τον Γιλντιρίμ, άλλωστε δεν μου αξίζει κάτι τέτοιο.

«Να σας πάω σπίτι, κύριε διοικητά;» ρωτάει όταν βγαίνουμε από το νεκροτομείο και μπαίνουμε στο αυτοκίνητο.

«Πρώτα βάλε θέρμανση» του λέω, «πάγωσα».

«Λυπάμαι, κύριε διοικητά, αλλά το καλοριφέρ είναι πάλι χαλασμένο» μου λέει γυρνώντας προς το μέρος μου με ένα κακομοίρικο ύφος.

Ο Μουσταφά βάζει μπροστά το αυτοκίνητο κι εγώ σφίγγομαι μέσα στο παλτό μου. Το σωστό θα ήταν να πήγαινα στο σπίτι, να έπινα ένα ζεστό και να ξεκουραζόμουν. Μα πρέπει να βρω τη Μινέ. Κάθε στιγμή που περνάει, απομακρύνεται λίγο παραπάνω από μένα. Τη νιώθω μ' έναν πα-

ράξενο τρόπο. Έχουν περάσει είκοσι μέρες, μπορεί να είναι ακόμη ζωντανή; Όσο δεν βρίσκεται το πτώμα της, υπάρχει ελπίδα. Και ο κουλουρτζής που με πυροβόλησε! Πρέπει να τον βρω. Αυτός είναι το κλειδί. Μα ποιος είναι; Κάποιος από τους φίλους του Φαχρί στην οργάνωση, ποιος άλλος; Αν και τα ραπόρτα για τον Φαχρί έλεγαν ότι είχε φύγει από την οργάνωση. Που σημαίνει ότι ο τύπος μας την έφερε. Άλλωστε για να έχει το θάρρος να προσπαθήσει να με σκοτώσει, καθώς φαίνεται δεν ήταν για πέταμα. Άρα δικαιολογημένος ο θαυμασμός που ένιωθε η Μινέ για κείνον. Θαυμασμός; Δεν λέμε καλύτερα έρωτας...

«Λοιπόν, να σας πάω σπίτι;»

Η ερώτηση του Μουσταφά με βγάζει από τις σκέψεις μου.

«Όχι, στο Κουρτουλούς».

«Στο σπίτι του κοριτσιού που εξαφανίστηκε;»

Δεν μου αρέσει αυτό που λέει για τη Μινέ, αλλά τι άλλο να πει, είναι κι αυτή μία από τις χιλιάδες που χαρακτηρίζονται «εξαφανισμένοι» στους φακέλους μας.

«Ναι» του λέω. «Ναι, στο σπίτι του κοριτσιού που εξαφανίστηκε».

«Μάλιστα, αλλά, κύριε διοικητά» –ο βοηθός μου έχει αντίθετη γνώμη–, «μου είπαν να σας πάω στο σπίτι σας».

Κι αυτός που το είπε είναι ο θείος, διοικητής και των δυο μας, ο Ισμέτ μπέης.

«Ας σου το είπαν. Άφησέ με στο Κουρτουλούς κι εσύ πήγαινε στον αστυνόμο Νατζί. Πάρε τον φάκελο για τους φίλους του Φαχρί που συνελήφθησαν για την ίδια υπόθεση και πήγαινέ τον στο σπίτι μου».

«Άμα δεν έχω γραπτή εντολή, θα μου φέρουν δυσκολίες στο τμήμα».

Μα τι έχει πάθει σήμερα ο μικρός, μήπως του τράβηξε κανείς τ' αυτί;

«Δώσ' τους το όνομά μου. Ο Νατζί ξέρει ότι δουλεύουμε μαζί. Άμα γκρινιάξει, πες του ότι η γραπτή εντολή θα έρθει αργότερα».

Αυτά που ζητάω τον φέρνουν σε δύσκολη θέση τον Μουσταφά. Φοβάται μάλλον μήπως γράψουν κάτι κακό στον φάκελό του, αλλά δεν τολμάει να μου πάει κόντρα. Τι θα κάνει άραγε; Θα πάει να τα πει όλα στον Ισμέτ; Μπα, πού να βρει το θάρρος να καρφώσει τον διοικητή του. Άσε που το ξέρει ότι ο Ισμέτ είναι θείος μου. Τον κοιτάζω. Το βλέμμα του καθώς οδηγεί, είναι σοβαρό. Ίσως κάνω λάθος γι' αυτόν. Μπορεί να είναι πραγματικά καλό παιδί. Είτε καλός είναι είτε κακός όμως, το αποτέλεσμα θα είναι το ίδιο. Ένας πράκτορας είναι παγιδευμένος από τους κανόνες, πώς μπορεί ν' αποφασίσει τι είναι ουσιαστικό και τι δεν είναι στη δουλειά που κάνει; Το αυτοκίνητο σταματάει στα φανάρια στο Άκσαραιί.

«Η Μινέ έχει μια φίλη που είχε πάει στη Ρώμη, νομίζω τη λένε Σελίν, γύρισε;»

Ο νους του είναι αλλού, αργεί να καταλάβει τι του λέω. Ευτυχώς το πράσινο που ανάβει εκείνη την ώρα τον συνεφέρει, βάζει ταχύτητα κι απαντάει:

«Η Σελίν Ορχούν δεν γύρισε ακόμα. Ξέρετε, ο πατέρας της εργάζεται στην πρεσβεία στη Ρώμη. Πήραμε μια-δυο φορές τηλέφωνο και μιλήσαμε μαζί της. Η κοπέλα δεν έδειξε να καταλαβαίνει πόσο σοβαρή είναι η υπόθεση».

«Τι είπε;»

«Τη φίλη της, μας είπε, την είδε πριν φύγει για Ρώμη. “Θα πήγε διακοπές” είπε, “κάποια στιγμή θα εμφανιστεί”. Της είπαμε ότι υπάρχει περίπτωση να έχει πέσει θύμα απαγωγής. “Αποκλείεται” είπε, “γιατί ν' απαγάγουν τη Μινέ;” Απ' ό,τι φαίνεται, η κοπέλα δεν ξέρει τίποτα».

«Τη ρωτήσατε για τον Φαχρί;»

«Τη ρωτήσαμε. Είναι καλό παιδί, είπε. Ο Φαχρί δεν θα της έκανε ποτέ κακό της Μινέ. Δεν ήξερε ότι ο Φαχρί πέθανε, κι εμείς δεν της το είπαμε».

«Πότε επιστρέφει στην Τουρκία;»

«Μάλλον σύντομα. Πρέπει να γυρίσει στη σχολή, τελειώνουν οι διακοπές της».

«Πρέπει να τη δούμε» λέω.

«Θα έρθουμε σε επαφή μόλις γυρίσει, αρχηγέ».

Ο Μουσταφά σωπαίνει για λίγο, μετά ρωτάει:

«Αρχηγέ, ήταν πληροφοριοδότριά σας το κορίτσι που εξαφανίστηκε;» Η ερώτηση πρέπει να του τριβελίζει τον νου από καιρό. Κανονικά θα 'πρεπε να θυμώσω, αλλά μου αρέσει το θάρρος του.

«Έτσι νομίζουν».

«Δεν ήταν;»

«Μέναμε στην ίδια πολυκατοικία. Η μητέρα της είναι φίλη της γυναίκας μου. Μια μέρα έγινε έφοδος στο σχολείο τους και συνέλαβαν σχεδόν όλους τους μαθητές. Η μητέρα της μου ζήτησε να τη βοηθήσω, κι εγώ πήγα και την έβγαλα από το αστυνομικό τμήμα».

«Δηλαδή η κοπέλα δεν είχε καμία σχέση με την υπόθεση».

«Πώς δεν είχε, συμπαθούσε τους αριστερούς. Αν και οι προθέσεις της ήταν καλές. Έψαχνε έναν τρόπο να αντιδράσει όταν συνειδητοποίησε τις αδικίες και τα κακώς κείμενα. Ξέρεις, κάτι τέτοια νέα παιδιά είναι ό,τι πρέπει για τους τρομοκράτες. Της είπα μερικές αλήθειες, γίναμε φίλοι. Βέβαια, στο μεταξύ μιλούσαμε και για όσα γίνονταν στο σχολείο...»

«Κι ο τύπος που λεγόταν Φαχρί, νόμισε ότι η κοπέλα ήταν πληροφοριοδότριά σας;»

«Πιστεύεις ότι αυτοί είναι οι απαγωγείς της, έτσι;»

«Ποιος άλλος μπορεί να 'ναι;»

«Σωστά, ποιος άλλος μπορεί να 'ναι;»

«Μάλλον εσάς θέλησαν να τιμωρήσουν» λέει ο Μουσταφά. «Διαφορετικά, γιατί να τον αφήσουν πάλι ελεύθερο μετά την πρώτη ανάκριση;»

«Δεν μπορούσαν να κάνουν αλλιώς» λέω. «Ήμουν κι εγώ στην ανάκριση. Ο Φαχρί, τρεις μέρες πριν απ' την εξαφάνιση της Μινέ, είχε φύγει για την Αντάλια. Έμεινε όλη την εβδομάδα με την οικογένειά του. Υπάρχουν μάρτυρες, ο πατέρας του ήταν αξιωματικός, πέθανε πέρσι».

«Αξιωματικός; Αν ήταν αξιωματικός, κύριε διοικητά, πρώτα τον γιο του έπρεπε να στρώσει. Ακόμα και το όπλο που χρησιμοποίησε για να σας πυροβολήσει ο άτιμος, περριουσία του στρατού ήταν».

«Σοβαρολογείς;» στρέφομαι προς το μέρος του και ρωτάω.

«Ναι» λέει ο Μουσταφά. «Το Κιρίκαλε του πατέρα του».

Μπερδεύτηκα. Στις συνωμοσίες η οργάνωση δεν χρησιμοποιεί δικά της όπλα – αλλά να χρησιμοποιήσει το Κιρίκαλε ενός συνταξιούχου αξιωματικού; Παράξενο!

«Και το πιστόλι του αλλουνού τύπου;»

«Ακόμα δεν βρήκαμε το πιστόλι με το οποίο σας πυροβόλησε. Αλλά οι ειδικοί που μελέτησαν τις σφαίρες είπαν ότι είναι από ένα Κολτ, σαν αυτά που χρησιμοποιούν οι στρατιώτες».

Φέρνω μπροστά στα μάτια μου τον κουλουρτζή. Στα χέρια του κρατάει ένα βαρύ πιστόλι, μπορεί να ήταν Κολτ, το κρατάει και με τα δυο του χέρια. Πυροβολεί με τα πόδια ανοιχτά, να μη χάσει την ισορροπία του όταν τον κλοτσήσει το πιστόλι.

«Δηλαδή κι εκείνο του αξιωματικού ήταν;»

«Μπορεί, το θέμα το ερευνά ο Ισμέτ μπέης».

Ώστε την έρευνα την κάνει ο Ισμέτ μπέης. Απ' ό,τι φαίνεται, ο θείος μυρίστηκε τη σχέση μου με τη Μινέ. Κι άπλω-

σε τα πλοκάμια του μέχρις εκεί. Πιθανόν να χρησιμοποιεί και τον Μουσταφά. Μπα, όχι, ο θεός μου δουλεύει πάντα μόνος του. Άλλωστε, μια οικογένεια είμαστε, το αίμα νερό δεν γίνεται.

«Μα γιατί δεν σας τα είπε αυτά ο Ισμέτ μπέης;» Ακόμη κι ο Μουσταφά άρχισε να υποψιάζεται. Ή μήπως είναι πιο έξυπνος απ' όσο δείχνει;

«Περιμένει να γίνω πρώτα καλά».

Ακούει την απάντησή μου, ενώ με παρατηρεί προσεχτικά.

«Δεν θ' αναλάβουμε εμείς την υπόθεση;»

«Γιατί, πήρε τίποτα τ' αυτί σου;» Η φωνή μου δεν είναι σκληρή, είναι όμως δυνατή.

«Δεν είμαι σίγουρος, άκουσα όμως κάτι κουτσομπολιά που λένε ότι ανέλαβε την υπόθεση η αστυνομία».

Μήπως πρέπει να μιλήσω με τον θείο μου, προτού πάρουν διαστάσεις τα πράγματα; Όχι, καλύτερα να μη βιαστώ, να μάθουμε πρώτα τι γίνεται.

«Θέμα αρμοδιότητας λοιπόν» λέω και χαμογελάω. Το άνετο ύφος μου διαλύει τις υποψίες του Μουσταφά, αν και εξακολουθεί να είναι ανήσυχος. Στη διαδρομή από το Πανγκάλτι στο Κουρτουλούς καταλαβαίνω τον λόγο.

«Κύριε διοικητά», η φωνή του είναι σχεδόν παρακλητική, «κάντε μου τη χάρη, όταν γυρίσετε σπίτι, να πείτε ότι έφυγα πρώτα εγώ και μετά εσείς».

«Εντάξει, μείνε ήσυχος».

Το αυτοκίνητο, αφού μένει για λίγομποτιλιαρισμένο στην κίνηση της λεωφόρου Κουρτουλούς, στρίβει σ' ένα στενό δεξιά. Κατεβαίνουμε το στενό και φτάνουμε στο ύψος του νεκροταφείου του Φερίκιοϊ. Μόλις μπαίνουμε στον παράλληλο με το νεκροταφείο έρημο δρόμο,

«Εδώ θα κατέβω» του λέω, «το σπίτι είναι λίγο πιο κάτω».

«Αν θέλετε, θα σας περιμένω» μου λέει με μια τελευταία ελπίδα. «Ο καιρός είναι χάλια, μπορεί να μη βρίσκετε ταξί μετά».

Αισθάνομαι την ανάγκη να μείνω μόνος, με τον Μουσταφά δίπλα μου δεν μπορώ να σκεφτώ σωστά.

«Να 'σαι καλά, Μουσταφά, μην ανησυχείς για μένα».

Ανησυχεί ακόμη πιο πολύ.

«Πότε θα γυρίσετε;»

«Σε μια-δυο ώρες θα είμαι στο σπίτι. Μην ξεχάσεις τους φακέλους για τον Φαχρί και τους συναδέλφους του στην οργάνωση. Άμα σου φέρουν τίποτα δυσκολίες, πάρε με τηλέφωνο» του λέω όπως κατεβαίνω από το αυτοκίνητο.

«Εντάξει, θα σας πάρω» λέει ο Μουσταφά. «Σας παρακαλώ να προσέχετε». Η ευχή του είναι ειλικρινής, ξέρει πολύ καλά πως άμα πάθω κάτι, θα βρει κι αυτός τον μπελά του.

«Μην ανησυχείς, Μουσταφά, είμαι σκληρό καρύδι» του λέω. «Γεια σου».

Την ώρα που κλείνω την πόρτα μου λέει,

«Γεια σας, κύριε διοικητά, τα λέμε».